

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 49

(2006-2007)

Samarbeid om håndtering av CO₂ på Mongstad

*Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 2. mars 2007,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning og sammendrag

1.1 Innledning

Regjeringen har satt seg ambisiøse mål i energi- og miljøpolitikken. Gjennom økonomiske virkemidler og satsing på ny teknologi, vil regjeringen sørge for at nye konsesjoner til gasskraft skal basere seg på CO₂-fjerning.

Ambisjonen om å realisere CO₂-håndtering på Mongstad er både viktig og utfordrende. Regjeringens visjon er å bidra til teknologiutvikling som kan gi kostnadsreduksjoner og bred anvendelse av CO₂-håndteringsteknologi. I tillegg vil gjennomføringen av CO₂-håndtering på Mongstad sikre en betydelig reduksjon av CO₂-utslipp fra Norges største utslippskilde.

1.2 Sammendrag

I denne proposisjonen redegjør regjeringen for samarbeidet om håndtering av CO₂ på Mongstad. Miljøverndepartementets utslippstillatelse av 12. oktober 2006 og gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil om CO₂-håndtering på Mongstad danner utgangspunktet for bygging av fangstanlegg for CO₂ på Mongstad.

Samarbeidet om CO₂-håndtering mellom myndigheter og industri er et viktig tiltak i arbeidet med å bringe konkrete prosjekter fra planlegging til gjennomføring. I kapittel 3 redegjøres det for samarbeidet om CO₂-håndtering på Mongstad, herunder teknologiutvikling og etablering av

testanlegg. Det bes om fullmakt til å inngå en samarbeidsavtale som vil regulere arbeidet med planleggingen av testanlegg på Mongstad. I kapittel 4 redegjøres det for forvaltningen av statlig deltagelse og eierskap knyttet til teknologiutvikling, fangstanlegg, transport og disponering av CO₂. Regjeringen foreslår å opprette et statsforetak underlagt Olje- og energidepartementet til å ivareta statens engasjement i CO₂-håndteringsprosjekter. Forholdet til regelverket for statsstøtte og økonomiske konsekvenser er behandlet i henholdsvis kapittel 5 og 6.

2 Bakgrunn

Norge er en stor energinasjon. Vi har mange bedrifter og mange tusen arbeidsplasser knyttet til produksjon, foredling og utvikling av norske energiresurser. Regjeringen vil opprettholde verdiskapingen i olje- og energisektoren og arbeide for en sikker energiforsyning. Videre vil regjeringen bidra til å finne løsninger som reduserer utslippene av klimagasser knyttet til produksjon og bruk av energi.

Regjeringen har tatt mange initiativ til en mer offensiv klimapolitikk. Disse initiativene vil gi resultater både i forhold til utslippsforpliktelsen under Kyotoprotokollen og i et mer langsiktig perspektiv. Det nasjonale kvotesystemet for Kyoto-perioden (2008-2012) og opplegget for sektorvise

klimahandlingsplaner er viktige virkemidler for å redusere norske klimagassutslipp.

Videre har regjeringen satt seg ambisiøse mål knyttet til realisering av fangst og lagring av CO₂. Fossile energikilder vil fortsatt utgjøre størstedelen av verdens økende energiforbruk. I et slikt perspektiv vil realiseringen av løsninger som hindrer utslipp av klimagasser i forbindelse med energiproduksjon være helt nødvendig for å møte klimautfordringene.

Utsiktene for den globale energietterspørselen tilsier at satsingen på CO₂-håndtering må styrkes. Regjeringen ser det som viktig at Norge bidrar med teknologiutvikling som kan resultere i mer energieffektive og kostnadseffektive anlegg. I dag anslås tiltakskostnadene for å håndtere CO₂ fra gasskraftverk til å ligge på i størrelsesorden 700-2000 kroner/tonn CO₂, jf. Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) rapport om CO₂-håndtering på Kårstø. For å skape en bred anvendelse av slike teknologier, er det behov for betydelig testing og utvikling av CO₂-håndteringsteknologier slik at kostnader og risiko reduseres. Regjeringen mener det er viktig at Norge gir konkrete bidrag til å redusere kostnadene for denne type teknologi.

Staten kan bidra til utvikling av framtidsrettede teknologier for CO₂-fangst og -lagring gjennom bidrag som kan utløse denne type teknologiutvikling. Det helt avgjørende er imidlertid at man lykkes i å få ledende kraftprodusenter, oljeselskaper og industriforetak til å utnytte sine ressurser og kompetanse til å realisere teknologier som reduserer utslippene av CO₂. I dag er leverandørmarkedet for denne type teknologi meget begrenset, og det vil være viktig å bidra til kostnadsreduksjoner ved at flere leverandører kommer til og at konkurransen styrkes.

Regjeringen mener samarbeidet om CO₂-håndtering på Mongstad vil kunne skape en arena for målrettet testing og utvikling av teknologi for CO₂-fangst og samtidig bidra til å skape et styrket leverandørmarked. Opplegget kan også åpne for interessante muligheter for norsk industri og forskning. Norsk forskning og utvikling har gjennom flere år ligget langt fremme på dette området.

Regjeringen mener satsingen på CO₂-håndtering i Norge vil være viktig i det videre arbeidet med å etablere fangst og lagring av CO₂ som et akseptabelt og attraktivt tiltak blant de internasjonale klimavirkemidlene. Blant annet kan Norges erfaring i forbindelse med lagring av CO₂ i undergrunnen bidra til å skape tilstrekkelig internasjonal aksept for CO₂-håndtering som et klimavirkemiddel. På Sleipner-feltet har det i 10 år blitt inji-

sert CO₂ på 1000 meters dyp under Nordsjøen. Med injiseringen fra gass- og kondensatfeltet, fikk man vist at det er teknisk mulig å lagre CO₂ i undergrunnen.

CO₂-håndteringen på Mongstad vil være ett av flere internasjonale prosjekter knyttet til arbeidet med å etablere løsninger for CO₂-håndtering. Den internasjonale oppmerksomheten knyttet til CO₂-håndtering har økt betydelig de siste årene, og det foreligger planer for flere prosjekter av ulik form og skala. Blant annet lanserte EU-kommisjonen tidligere i år et dokument, «An Energy Policy for Europe», hvor det blant annet ble lagt fram strategier for realisering av CO₂-håndtering ved europeiske kraftverk. For mange av prosjektene er det utfordrende å komme videre fra planleggingsstadiet til prosjektgjennomføring. Prosjektet på Mongstad kan være ett av flere mulige samarbeidsprosjekter mellom europeiske selskaper og myndigheter.

3 Samarbeid om CO₂-håndtering på Mongstad

3.1 Arbeidet med CO₂-håndtering på Mongstad

Regjeringen har gitt høy prioritet til arbeidet med å utvikle teknologier og løsninger som kan bidra til å redusere klimagassutslippene, og har bidratt til å legge forholdene til rette for prosjekter for fangst og lagring av CO₂. Satsingen på CO₂-håndtering vil kunne innebære gode muligheter for industriutvikling. Miljøverndepartementets utslippstillatelse av 12. oktober 2006 og gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil om CO₂-håndtering på Mongstad danner utgangspunktet for bygging av fangstanlegg for CO₂ på Mongstad.

Samarbeidet om CO₂-håndtering mellom myndigheter og industri er et viktig tiltak i arbeidet med å bringe konkrete prosjekter fra planlegging til gjennomføring. Samarbeidet på Mongstad har vekket internasjonal interesse.

Samarbeidet om CO₂-håndtering på Mongstad er todelt:

- Det skal etableres et teknologiselskap som skal eie og drive pilotanlegg for CO₂-fangst.
- Det skal etableres fullskala CO₂-håndtering.

Første steg CO₂-fangst skal etableres samtidig med kraftvarmeverket. Det skal etableres fullskala CO₂-håndtering fra kraftvarmeverket innen utløpet av 2014. Arbeidet med prosjektet ble iverksatt umiddelbart etter at utslippstillatelsen ble tildelt og det ble inngått avtale med Statoil.

Boks 2.1 Andre CO₂-fangstprosjekter i Europa

- Shell og Statoil planlegger et gasskraftverk med CO₂-fangst på Tjeldbergodden (860MW). Det planlegges transport av CO₂ til feltene Draugen og Heidrun for bruk til økt oljeutvinning. Planlagt oppstart 2012.
- Planlagt CO₂-håndtering ved Naturkrafts gasskraftverk på Kårstø. NVE vurderer at oppstart tidligst vil kunne skje i 2011/2012.
- CASTOR-prosjektet: Pilotprosjekt for CO₂-fangst på kullkraftverk i Esbjerg, Danmark. Kapasitet på omlag 8000 tonn CO₂/år. Testing av aminteknologier for rensing av eksosgass fra kullkraftproduksjon.
- BP, Southern & Scottish Energy og General Electric vurderer et gasskraftverk med CO₂-fangst (350MW) i Peterhead, Skottland. Planer om bruk av CO₂ til økt oljeutvinning på Miller-feltet (1,8 mill. tonn CO₂/år). Målsetting om oppstart i 2010.
- Vattenfall bygger småskala kullkraftverk med CO₂-fangst (30 MW) ved Schwarze Pumpe i Tyskland.
- RWE planlegger et større kraftverk basert på kullgassifisering (450MW) med fangst og innenlands lagring av CO₂. Planlagt oppstart i 2014. RWE arbeider også med mulighetene for eksosgassrensing ved et kullkraftverk i Tilbury, Storbritannia. Planlagt oppstart i 2016.
- E.ON UK utvikler et IGCC-kraftverk med CO₂-håndtering med planlagt oppstart i 2011.
- Nuon planlegger å demonstrere CO₂-fangst på et kullgassifiseringsanlegg nær Limburg. Det planlegges også et multibrenselanlegg (1200MW) i Eemshaven, Nederland.
- Powerfuel har planer om et kraftverk basert på kullgassifisering med CO₂-fangst (pre-combustion) ved Hatfield, Storbritannia. Planlagt oppstart i 2010.
- Progressive Energy planlegger et 800MW IGCC-anlegg med CO₂-rensing (pre-combustion) i Teeside, Storbritannia.
- Total planlegger å ettermontere en 30MW kjele med CO₂-rensing (oxy-fuel technology) og lagre CO₂ i Lacq-feltet, Frankrike. Planlagt oppstart i 2008.
- SEQ International og ONS Energy planlegger å bygge et anlegg (50MW) med CO₂-rensing (oxy-fuel technology) for bruk til økt oljeutvinning (0,2 mill. tonn/år) nær Drachten, Nederland.
- I Spania foreligger initiativ om å bygge testanlegg i størrelsesorden 5-10 MW for å teste ulike CO₂-håndteringsteknologier.

Alle store prosjekter har uttalt behov for statlige insentiver dersom planene skal kunne gjennomføres.

Kilde: The European Technology Platform for Zero Emission Fossil Fuel Power Plants (ZEP), Strategic Deployment Document (2006)

I tråd med gjennomføringsavtalen, skal det etableres et teknologiselskap/-partnerskap som skal eie og drive testanlegg for kvalifisering og utvikling av teknologi og løsninger for fangst av CO₂. Formålet er å utvikle løsninger som kan redusere kostnader og teknisk og økonomisk risiko knyttet til fullskala CO₂-fangst, og som kan få bred nasjonal og internasjonal anvendelse.

Formålet med å etablere et teknologiselskap som skal bygge og drive testanlegg er å:

- identifisere, utvikle, teste og kvalifisere mulige teknologiske løsninger
- redusere kostnadene og risikoen forbundet med bygging og drift av fullskala anlegg for CO₂-fangst.

Det fremgår av gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil at Statoil skal eie 20 prosent av teknologiselskapet, mens staten skal eie resten av sel-

skapet. Flere deleiere i teknologiselskapet vil kunne redusere statens andel.

Gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil om CO₂-håndtering på Mongstad har blitt møtt med interesse internasjonalt. Olje- og energidepartementet og Gassnova har i samarbeid med Statoil gjennomført sonderinger mot flere nasjonale og internasjonale selskaper. I tillegg til presentasjoner av planene for teknologiselskap og testanlegg, er det gjennomført tekniske møter om prosjektgjennomføringen og befarings på Mongstad-raffineriet.

Gassnova har spilt en sentral rolle som departementets rådgiver i arbeidet med å følge opp gjennomføringsavtalen med Statoil. I samarbeid med Statoil, er blant annet forretningsidé, formål og selskapsform for et teknologiselskap blitt vurdert. Videre er det utredet mulige tekniske alternativer for ulike testanlegg. Det skal sikres en målrettet innsats fra teknologiselskapets etablering, og i

minst 5 år fra kraftvarmeverkets oppstart i 2010. Målet er at en vellykket gjennomføring av pilotprosjektet i denne perioden vil danne grunnlaget for et mer langsiktig innsats innenfor et område hvor teknologiutvikling vil være viktig i mange år framover.

Teknologiselskapets formål skal være å kvalifisere og teste teknologi, høste erfaring og bidra til spredning av løsninger for CO₂-håndtering. Deltakende selskaper bør ha felles interesser og delta som aktive eiere i selskapet. Det legges til grunn at de deltakende selskapene ikke skal stå i konkurranseforhold til hverandre innenfor området teknologiselskapet skal beskjeftige seg med. Dette vil si at aktuelle eiere vil være brukere av CO₂-fangstteknologier, primært oljeselskaper og kraftprodusenter.

Teknologileverandører vil delta i testaktivitetene og sikre seg teknologirettigheter gjennom prosjektbaserte avtaler med teknologiselskapet. En slik løsning åpner for gode muligheter for at konkurransedyktige norske og utenlandske teknologileverandører kan samarbeide med teknologiselskapet om utvikling av ulike CO₂-håndterings-teknologier. Prinsippet sikrer god spredning av teknologi og stimulerer til konkurranse.

Det er viktig at eventuelle nye deltakere i teknologiselskapet har betydelig interesse i å bidra i prosjektet, det vil si at CO₂-håndtering står sentralt i deltakernes strategi og satsingsområder. Målsettingen er å etablere et samarbeid mellom selskaper med betydelig faglig kompetanse og erfaring med arbeid med utvikling av CO₂-fangstteknologier. Teknologiselskapet vil på denne måten kunne bli en sentral aktør innenfor teknologiområdet selskapet vil beskjeftige seg med. Målet er å trekke med deltakere som kan bidra med vesentlig egenkompetanse og kapital.

3.1.1 *Nærmere om avtaleverk for samarbeid om teknologiutvikling og testanlegg*

For å kunne gjennomføre prosjektering og bygging av testanlegget på en forsvarlig måte og i tråd med industripraksis, er det nå nødvendig å gå inn i en fase med konseptvalg og forprosjekteringer som vil vare ut inneværende år. Det legges opp til at en samarbeidsavtale skal regulere forholdet mellom staten, Statoil og eventuelle nye deltakere i denne fasen. Dette vil sikre en formell forankring av samarbeidet i en periode hvor prosjektet modnes fram til investeringsbeslutning. Når tilstrekkelig beslutningsgrunnlag er utarbeidet, vil det være grunnlag for å fatte beslutning om selskapsdannelse og investering. På denne bakgrunn planleg-

Boks 3.1 Gassnova og gassteknologifondet

Gassnova ble opprettet 1. januar 2005 og er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter underlagt Olje- og energidepartementet. Målsettingen for Gassnova er å utvikle kostnadseffektive og framtidsrettete teknologier for gasskraft med CO₂-håndtering gjennom støtte til utprøving og demonstrasjonsprosjekter. Gassnova skal bidra til at regjeringens målsettinger knyttet til utvikling og bruk av teknologier for fangst og lagring av CO₂ kan realiseres på best mulig måte.

Det offentlige støtteprogrammet for utvikling av miljøvennlige gasskraftteknologier, CLIMIT, administreres av Gassnova og Norges forskningsråd i samarbeid. Hovedsatsingsområdet innenfor CLIMIT vil være utvikling av teknologier for fangst og lagring av CO₂ i forbindelse med gasskraftproduksjon.

Fondet for miljøvennlig gassteknologi ble opprettet 1. juli 2004 med en fondskapital på 2 mrd. kroner, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003-2004). Avkastningen av fondet skal benyttes av Gassnova til å støtte prosjekter for utvikling og demonstrasjon av miljøvennlige gasskraftteknologier i tråd med programplanen for CLIMIT. Prosjektporteføljen vil i særlig grad være innrettet mot teknologiløsninger for fangst av CO₂ på en mest mulig kostnadseffektiv måte. Videre prioriteres utvikling av kunnskap og løsninger for sikker og pålitelig lagring av CO₂ i geologiske formasjoner.

ges det å inngå en samarbeidsavtale mellom staten og industrielle deltakere ved inngangen til annet kvartal 2007. Dette er av avgjørende betydning for at en skal kunne rekke etablering av testanlegg samtidig med oppstart av kraftvarmeverket.

Framdriften i arbeidet med å etablere et teknologiselskap som skal bygge og drive testanlegg, krever at et formalisert samarbeid mellom deltakende parter starter så raskt som mulig. Partene vil i løpet av 2007 gjennomføre et nødvendig arbeid for å foreta konseptvalg og videre gjennomføre forprosjektering. Arbeidet vil danne grunnlag for detaljerte kostnadsanslag og formell opprettelse av teknologiselskapet. Intensjonen er at de samme aktørene danner selskapet og samtidig fatter investeringsbeslutning for testanlegg i januar 2008. Olje- og energidepartementet vil komme tilbake til Stortinget når det gjelder etableringen av teknologisel-

skapet, investeringsbeslutningen og budsjettmessige konsekvenser i budsjettet for 2008.

Samarbeidsavtalen vil regulere hvilke rettigheter og forpliktelser deltakerne har i denne første fasen, herunder blant annet gi bestemmelser om kostnadsfordeling og fremdriftsplan.

Totale investeringskostnader vil blant annet avhenge av hvor mange teknologier som skal testes og hvilke oppgaver i CO₂-kjeden som defineres inn i teknologiutviklingsprosjektet. For blant annet å legge til rette for bred nasjonal og internasjonal deltakelse, vil det være aktuelt å teste ulike teknologier. Flere deltakere vil samtidig bidra til at det blir flere å dele kostnadene på. Anslagene for statens andel knyttet til testanlegg er derfor usikre på det nåværende tidspunkt. Planleggingsutgiftene for 2007 anslås totalt til om lag 100 mill. kroner. Per i dag kan det ikke legges til grunn annet enn at staten, i henhold til avtalen med Statoil, må stå for 80 prosent av planleggingsutgiftene. Dersom flere deltakere kommer på plass, vil dette kunne redusere den statlige andelen.

3.1.2 *Nærmere om etableringen teknologiselskapet*

Olje- og energidepartementet vurderer at det er hensiktsmessig å organisere teknologiselskapet som et ansvarlig selskap med delt ansvar (DA). Bakgrunnen for dette er blant annet knyttet til behovet for å bygge på en kjent modell for å organisere samarbeid mellom ulike selskaper. Olje- og energidepartementet har erfaring med statlig deltakelse i interessentskap på sokkelen gjennom ordningen med statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Som følge av unntaket i selskapsloven, er disse interessentskapene ikke å anse som selskaper, men de har en organisering og en ansvarsfordeling som ligger nær opp til ansvarlige selskaper. I forbindelse med SDØE-ordningen, deltar staten også i enkelte DA-selskaper. Denne selskapsformen vil således være godt kjent både for staten, Statoil og andre oljeselskaper som potensielle deltakere i teknologiselskapet.

3.2 **Nærmere om planene for fullskala CO₂-fangst på Mongstad**

I tillegg til etableringen av et teknologiselskap som skal stå for kvalifisering og testing av CO₂-håndteringsteknologier på Mongstad, følger det av utslippstillatelsen og gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil at staten og Statoil skal samarbeide om fullskala CO₂-håndtering på Mongstad.

Dette samarbeidet berører staten og Statoil spesielt, og har ingen formell tilknytning til teknologiselskapet eller prosjektene dette skal gjennomføre. Investeringsbeslutningen skal tas i løpet av 2012.

Statoil har videre forpliktet seg til å utvikle en overordnet plan for fremtidig fangst av CO₂ på Mongstad. Denne planen skal blant annet omfatte gjennomføring av konseptstudier for aktuelle tekniske og kommersielle løsninger for CO₂-fangst. Blant annet på grunnlag av denne planen, og kunnskapen som opparbeides gjennom kvalifisering og testing av CO₂-fangstteknologier, vil staten og Statoil innen 1. kvartal 2009 arbeide fram en avtale om gjennomføringen av fullskala CO₂-håndtering på Mongstad. Avtalen skal omfatte finansiering, risikodeling, gjennomføring, organisering, selskapsstrukturer og kommersielle modeller. Teknologiselskapet skal etter nærmere avtale stille kvalifiserte teknologiske og kommersielle løsninger til disposisjon for etableringen av gjennomføringsplanen.

I henhold til gjennomføringsavtalen av oktober 2006, skal finansiering av fullskala CO₂-håndtering på Mongstad være basert på hovedprinsipper om at Statoil skal dekke kostnader for fullskala CO₂-håndtering tilsvarende selskapets alternative CO₂-kostnad dersom CO₂-håndtering ikke hadde vært gjennomført (CO₂-kostnader tilsvarende annen konkurranseutsatt norsk industri). Staten skal dekke investerings- og driftskostnader for fangstanlegget, samt transport og disponeringskostnader utover det som dekkes av Statoils bidrag. En eventuell positiv verdi av CO₂ i en verdikjede skal komme til fradrag i statens kostnader. Statoil skal dekke 100 prosent av eventuelle overskridelser for investeringskostnader for anlegget for fullskala CO₂-håndtering utover budsjettanslag på tidspunktet for investeringsbeslutning. Eventuelle økninger i driftskostnadene som følger av eksogene faktorer, for eksempel endring i gasspriser, skal likevel dekkes av staten. Kostnader som følger av myndighetspålagte endringer som har konsekvenser for gjennomføringen av investeringsbeslutningen dekkes av staten.

3.3 **Transport og disponering av CO₂**

I henhold til gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil, er det staten som har ansvar for etableringen av en transport- og disponeringsløsning for CO₂ fra fangstanlegget på Mongstad. Av dette følger at staten skal ha etablert en transport- og disponeringsløsning innen 2010. Gassco har opplyst at det tar 1,5-2 år å bygge et transportrør. I tillegg

vil det være nødvendig med en grundig forprosjektering på om lag 1 år.

Olje- og energidepartementet har initiert et prosjekt som skal vurdere mulige transport- og disponeringsløsninger for CO₂ fra Mongstad og andre mulige CO₂-kilder. Prosjektgruppen består av Gassco, Gassnova, NVE og Oljedirektoratet og vil legge frem timeplaner og kostnadsestimater senere i 2007. Prosjektet legger blant annet opp til å utrede to nye lagringsalternativer i tillegg til de som ble utredet av NVE i forbindelse med forberedende arbeid med CO₂-håndtering på Kårstø. Arbeidet vil videre innebære geologisk kartlegging, reservoarvurderinger og vurdering av lagringsvolum og injeksjonskapasitet i forbindelse med ulike lagringsløsninger for CO₂ på kontinentalsokkelen. Videre vil det bli utredet forskjellige transportscenarier fra Mongstad og Kårstø til mulige lagre. Prosjektet vil også belyse problemstillinger knyttet til avtalemessige, forretningsmessige og tekniske forhold som må kunne håndteres i forbindelse med disponering av CO₂.

I forbindelse med testanleggene på Mongstad, vil mengdene CO₂ som skal håndteres kunne transporteres gjennom rør eller med skip. For store CO₂-mengder, vil det være rørtransport som er aktuelt. Prosjektet vil gjøre nærmere vurderinger av ulike transportløsningene sett i lys av mulige CO₂-kilder og CO₂-volum. Videre legges det opp til at Oljedirektoratet blant annet skal gjøre vurderinger av mulige CO₂-lagre med hensyn til lagrings- og injeksjonsvolum. I tillegg vil ekstern fagkompetanse bli benyttet i arbeidet med å utrede problemstillinger knyttet til reservoar for CO₂-lagring.

Ved siden av det pågående arbeidet med utredninger av mulige løsninger for CO₂-transport og -disponering, vil det være viktig å bygge videre på erfaringene som er høstet fra CO₂-lagring på Sleipner-feltet. Siden høsten 1996 har Statoil, som er operatør på Sleipner Vest, skilt ut om lag 1 mill. tonn CO₂ i året fra naturgass som blir produsert fra feltet. CO₂ blir injisert og lagret i sandsteinsformasjonen Utsira.

4 Forvaltningen av statlig eierskap knyttet til teknologiutvikling, fangstanlegg, transport og disponering av CO₂

4.1 Statlig eierskap knyttet til CO₂-håndtering

Det fremgår av gjennomføringsavtalen med Statoil om CO₂-håndtering på Mongstad at staten skal

delta på eiersiden i teknologiselskapet. Staten har dermed signalisert at man, sammen med industrielle aktører, aktivt vil gå inn i utviklingen av teknologiske og kommersielle løsninger for håndtering av CO₂. Videre har staten påtatt seg et ansvar for etablering av transport- og disponeringsløsninger for CO₂ fra fangstanlegget på Mongstad.

Organiseringen av statens deltakelse i CO₂-prosjektene bør ta utgangspunkt i at staten skal være i stand til å ivareta sine interesser og oppgaver på en hensiktsmessig og effektiv måte. Samtidig må den statlige deltakelsen organiseres slik at staten kan få størst mulig nytte av resultatene fra disse prosjektene. Videre må statens eierskap i CO₂-håndteringsprosjekter holdes adskilt fra rollen som myndighetsutøver.

Hvordan staten organiserer sin deltakelse i teknologiselskapet på Mongstad, bør være en refleksjon av karakteren av teknologiselskapets virksomhet, hvilken rolle staten skal ha i dette og hvordan resultatene fra denne virksomheten best kan utnyttes i statens interesse.

Staten har en interesse i å kunne benytte resultatene fra teknologiselskapet i forbindelse med fullskala CO₂-fangst på Mongstad. Staten og Statoil skal blant annet innen 1. kvartal 2009 utarbeide en avtale om gjennomføring av fullskala CO₂-fangst. Også i andre CO₂-håndteringsprosjekter hvor staten er engasjert vil det være i statens interesse å kunne benytte erfaringer fra teknologiselskapet på Mongstad. Statens representasjon bør også ses i sammenheng med statens engasjement knyttet til transport- og disponering av CO₂.

Statens engasjement knyttet til konkrete CO₂-håndteringsprosjekter er av en karakter som bør organiseres i et selskap utenfor staten. Oppgavene som skal løses vil i stor grad kreve kommersiell erfaring knyttet til gjennomføring av store komplekse industriprosjekter, bestillerkompetanse i forhold til leverandører og kompetanse til å utvikle et leverandørmarked for denne typen uprøvd teknologi. Virksomheten vil ikke utføre myndighetsoppgaver eller fatte myndighetsutøvende vedtak, men vil ivareta sektorpolitiske målsettinger. Det stilles store faglige krav til profesjonell prosjektstyring av store utbyggingsprosjekter med høy grad av teknologiutvikling og risikostyring, kompetanse til å delta i forretningsmessige fellesskap med industrielle aktører og kompetanse til å inngå avtaler med leverandører og andre tredjeparter.

Ut fra denne virksomhetens karakter, er det derfor naturlig å organisere statens deltakelse gjennom et statsforetak med staten som eier og med et ansvarlig styre mellom staten og virksomheten som vil ta de mer operative beslutningene.

Ved å legge ansvaret for den forretningsmessige forvaltningen av statens ulike engasjementer for fangst, transport og disponering av CO₂ til et statsforetak med et eget styre og administrasjon, sikrer man en hensiktsmessig arbeids- og ansvarsfordeling. Oppgavene legges til en organisasjon som vil bli innrettet for å utføre slike komplekse tiltak og som kan foreta mer operative beslutninger. Samtidig sikres departementet overordnet styring med virksomheten.

Foretaket bør være begrenset i størrelse og i størst mulig grad støtte seg til kompetente fagmiljøer for prosjektledelse, prosjektering, utbygging og drift av prosjektene. I det videre arbeidet vil departementet ta utgangspunkt i Gassnova (p.t. forvaltningsorgan), som har vist seg som en kompetent virksomhet innenfor CO₂-håndtering. Olje- og energidepartementet vil komme nærmere tilbake til ovennevnte i budsjettet for 2008.

Ved at forvaltningen av den statlige andelen i teknologiselskapet på Mongstad og i konkrete CO₂-håndteringsprosjekter legges til et statsforetak, opprettholdes det et nødvendig skille mellom statens roller som myndighetsutøver og eier/deltaker i prosjekter. Videre sikrer dette at man kan ivareta forretningsmessige og sektorpolitiske hensyn. Statsforetak er organisert i henhold til lov 30. august 1991 nr 71. Staten er eneste eier i slike foretak, men foretaket er et eget rettssubjekt, og inngår avtaler i eget navn og har egne rettigheter og forpliktelser. Selskapet hefter selv for sin gjeld, og kan disponere over sine inntekter og formue. Det kan i vedtektene fastsettes begrensninger i foretakets låneopptak og garantistillelser.

Foretakene har ansvar for skriftlig å forelegge for vedkommende fagdepartement saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål, eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter, før det treffes slike vedtak, jf statsforetaksloven § 23 andre ledd. Dette skal sikre at departementet er orientert om viktige deler av virksomheten, og gi eieren mulighet til å endre styrets planer om det er ønskelig.

Det må vurderes nærmere hvorvidt foretaket selv skal eie de eiendeler og deltakerandeler som vil følge av statens engasjement, eller om eierskapet skal tilligge staten direkte og at foretaket fremstår som en forvalter. Dersom foretaket selv skal være eier, må det vurderes om det er behov for at staten garanterer for foretakets forpliktelser utover den innskutte kapital i foretaket. Dersom eierskapet til eiendelene og deltakerandelene skal tilligge staten, må det vurderes om staten også bør fremstå som eier utad og at foretaket opptrer som fullmektig, eller om foretaket fremstår som eier utad.

Foretaket vil bli etablert uten mulighet til å oppta lån eller stille garanti. Departementet vil eventuelt komme tilbake til Stortinget når det gjelder dette spørsmålet.

5 Forholdet til regelverket for statsstøtte m.v.

EØS-reglene for offentlig støtte setter rammer for statens deltakelse i et samarbeid om CO₂-håndtering på Mongstad. I henhold til gjennomføringsavtalen mellom staten og Statoil, kan staten si opp avtalen dersom den ikke lar seg gjennomføre på grunn av EØS-avtalens statsstøtteregler eller at nødvendige stortingsvedtak ikke foreligger. Tilsvarende bestemmelser er inntatt i utkastene til samarbeidsavtale og deltakeravtale i forbindelse med teknologiselskapet på Mongstad.

Statens ulike engasjementer innen fangst, transport og disponering av CO₂, vil kunne reise statsstøtterettslige spørsmål. Olje- og energidepartementet vurderer løpende behovet for notifikasjon av eventuell statsstøtte i forbindelse med de ulike engasjementene til EFTAs overvåkningsorgan (ESA). For å sikre en robust løsning, er det opprettet dialog med ESA.

6 Økonomiske konsekvenser

6.1 CO₂-håndtering på Mongstad

Foreløpige, svært grove anslag tilsier at Mongstad «Steg 1» kan innebære investeringskostnader i størrelsesorden 1200 mill. kroner og årlige driftskostnader på rundt 100 mill. kroner. Videre vil det påløpe utgifter i planleggingsfasen og ved etableringen av teknologiselskapet. Teknologiselskapet vil utvikle anleggskonseptet og definere gjennomføringsløp med tilhørende kostnader, tidsplan og risiki. Et mer kvalifisert kostnadsestimat for testanlegg vil derfor først foreligge nærmere investeringsbeslutningen som planlegges i januar 2008.

I tillegg til usikkerheten knyttet til samlede kostnader for testanlegg og teknologiutvikling, er det ikke avklart hvor stor eierandel staten vil ende opp med i teknologiselskapet. Kunnskapen om statens andel i teknologiselskapet vil være bedre når samarbeidsavtalen med potensielle deleiere i teknologiselskapet inngås. Statens eierandel vil bli endelig avklart ved selskapsdannelsen og når for-

mell investeringsbeslutning skal fattes i januar 2008.

Teknologiselskapet må ha kapitalbase og driftsfinansiering som kan sikre inngåelse av kontrakter for etablering av testanlegg tilpasset planene for teknologiutvikling. Usikkerheten knyttet til det samlede kostnadsbildet og størrelse på eierandelen i teknologiselskapet, gjør anslagene for statens andel svært usikre på nåværende tidspunkt. Per i dag kan det ikke legges til grunn annet enn at staten i henhold til gjennomføringsavtalen med Statoil må stå for 80 prosent av planleggingsutgiftene og investeringskostnadene. Planleggingsutgiftene for 2007 anslås totalt til om lag 100 mill. kroner. Olje- og energidepartementet sonderer nå mot andre potensielle eiere med sikte på å redusere den statlige eierandelen i teknologiselskapet. Dette vil kunne redusere det statlige finansieringsbehovet.

I tillegg til den statlige finansieringen av teknologiselskapet og testanlegg på Mongstad, vil det være et betydelig behov for statlige midler knyttet til at staten er forpliktet til å etablere transport- og disponeringsløsning for CO₂. Olje- og energidepartementet har initiert et prosjekt som skal vurdere mulige transport- og disponeringsløsninger og legge frem tidsplaner og kostnadsestimater senere i 2007. Inntil slike kostnadsanslag er utarbeidet, kan NVEs anslag for Kårstø foreløpig legges til grunn. Med utgangspunkt i NVEs rapport, kan det innebære investeringskostnader på om lag 1,5 mrd. kroner for utbygging av transport- og disponeringsløsning for CO₂ og 30 mill. kroner i årlige driftskostnader.

Det er bevilget 720 mill. kroner i 2007 til realisering av et fangstanlegg ved Naturkrafts gasskraftverk på Kårstø. Utgifter knyttet til planlegging og oppfølging av CO₂-håndteringen på Mongstad i 2007, herunder ovennevnte samarbeidsavtale, foreslås dekket innenfor eksisterende bevilgning for 2007 under kap. 1833, post 21 Spesielle driftsut-

gifter, innenfor en øvre ramme på 80 mill. kroner. Ovennevnte vil ikke få betydning for det videre arbeidet med etablering av et fullskala fangstanlegg for CO₂ på Kårstø.

Olje- og energidepartementet vil komme tilbake til Stortinget når det gjelder etableringen av teknologiselskapet som et ansvarlig selskap med delt ansvar (DA), investeringsbeslutningen og budsjettmessige konsekvenser knyttet til CO₂-håndteringen på Mongstad i budsjettet for 2008.

6.2 Statsforetak med ansvar for forvaltningen av statens interesser knyttet til CO₂-håndtering

Etableringen av et statlig eid foretak med ansvar for forvaltningen av statens interesser knyttet til CO₂-håndtering, innebærer blant annet at staten må skyte inn innskuddskapital i foretaket. På bakgrunn av foretakets begrensede størrelse, vil det ikke være behov for en betydelig innskuddskapital. Det legges opp til at foretakets drift og finansiering av utbyggingsprosjektene dekkes ved årlige tilskudd over statsbudsjettet. Det foreslås en innskuddskapital på 10 mill. kroner under kap. 1833, post 95 Innskuddskapital. Det er bevilget 720 mill. kroner i 2007 til realisering av et fangstanlegg ved Naturkrafts gasskraftverk på Kårstø. Det legges opp til at nødvendige arbeider knyttet til etablering og drift av foretaket i 2007 kan dekkes innenfor eksisterende bevilgning under kap. 1833, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Olje- og energidepartementet vil komme nærmere tilbake til organiseringen av foretaket og økonomiske konsekvenser knyttet til dette i budsjettet for 2008, herunder behovet for en eventuell statlig garanti for de forpliktelsene som oppstår i forbindelse med foretakets ivaretagelse av statens engasjement.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
samarbeid om håndtering av CO₂ på Mongstad.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samarbeid om håndtering av CO₂ på Mongstad i samsvar med
et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samarbeid om håndtering av CO₂ på Mongstad

I

I statsbudsjettet for 2007 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1833		CO ₂ -håndtering:	
(ny)	95	Innskuddskapital, bevilges med	10 000 000

II

Stortinget samtykker i at det opprettes et statsforetak underlagt Olje- og energidepartementet. Foretaket etableres uten mulighet til å oppta lån eller stille garanti.

III

Olje- og energidepartementet gis fullmakt til å inngå en samarbeidsavtale som vil regulere virksomheten i forbindelse med testanlegg på Mongstad frem til etablering av et selskap (teknologiselskapet). Statens deltakerandel i dette samarbeidet kan være inntil 80 prosent.

